

Skorveheia vindkraftverk. Sammendrag av uttalelser fra høring av konsesjonspliktige endringer, detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan, samt søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse for nettilknytning.

Søknadene og planene var på høring fra 27. november 2019 til 17. januar 2020. Noen av høringsinstansene fikk utsatt frist til 31. januar 2020, og Flekkefjord kommune fikk utsatt frist til 15. februar 2020.

NVE mottok 25 høringsuttalelser. Under gis en sammenfatning av disse.

Flekkefjord kommune oversendte 18. februar 2020 følgende høringsuttalelse i form av vedtak fra bystyret 13. februar 2020:

«Flekkefjord kommune mener at endringene som er gjort, og erfaringer og fakta som er kommet fram i tiden etter at konsesjonssøknaden for Skorveheia ble sendt på høring i 2008, gjør at konsesjonen bør være gjenstand for en helt ny behandling.

Kommunen anbefaler at MTA- og detaljplanen ikke blir godkjent for turbinhøyder på 200 meter og mener at turbinene ikke må ha større høyde enn 125 – 130 m som beskrives og visualiseres i grunnlaget for gjeldende konsesjon og som igjen var grunnlag for kommunens hørings svar i 2008. Dersom effekten kan utvides fra 36 MW til 45 MW uten at antall turbiner og turbinhøyden økes, finner kommunen ikke å kunne gå imot effektøkningen i og med at dette er i tråd med gitt konsesjon.

Dersom NVE finner å kunne godkjenne endringer i konsesjonen, mener Flekkefjord kommune at følgende vilkår må legges til grunn:

- *Grenseverdier for støy må overholdes. Avbøtende tiltak må gjennomføres dersom det i etterkant viser seg at støyen overskrider grenseverdiene ved bebyggelse.*
- *Dersom det av hensyn til sikkerheten for luftfarten må benyttes lys-markering på turbinene, forutsettes det at det benyttes radarstyrt lys for å minske synligheten og den negative helsemessige påvirkningen.*
- *For å ivareta hensynet til fugl, må det settes vilkår for godkjenning av MTA- og detaljplan i tråd med konklusjonen i fagrapport fra Ecofact (rapport 683).*
- *Forventet omfang av skyggekast fra turbinene må holdes innenfor gjeldende grenseverdier. Avbøtende tiltak (for eksempel periodevis nedstenging av turbiner) må gjennomføres om nødvendig.*
- *Det må etableres min. 5 parkeringsplasser ved FV44 etter at anleggs-arbeidet er ferdig.*
- *Det må etableres overvåkingsprogram i tråd med notat fra Rådgivende Biologer AS for å sikre vannkvalitet, spesielt med tanke på nedstrøms settefiskanlegg.*
- *Det må etableres prøvetakingsopplegg for anleggsperioden som angitt i notat fra Rådgivende Biologer AS.*
- *NVE må få utarbeidet en ny landskapsanalyse av et uavhengig konsulentfirma som aksepterer å ta ansvar for sine resultater på vanlig måte.*
- *Trafo-kiosk må få en plassering slik at den blir liggende der den er minst til sjenanse for boligbebyggelse.*

Flekkefjord kommune vil ikke at det gis utvidet frist for igangsettelse til 31.12.2021 og det heller ikke gis tillatelse til ekspropriasjon og eventuell forhåndstiltredelse. Kommunen er kjent med at flere parter ønsker en lovlighetsprøving av konsesjonsvedtaket og eventuelle ekspropriasjonsvedtak. For at ikke retten til slik prøving skal bli illusorisk, må eventuelle skjønn holdes forut for tiltredelsen.

Det vurderes ikke å være faglig grunnlag for innvendinger til revidert trasé for nettilknytning. Kommunen ber om at høringssvarene fra interessenter og berørte vektlegges i den videre behandling av saken, og da særlig med hensyn til stor uenighet i konklusjonen i konsekvensrapporten om fugl og usikkerheten knyttet til støymålinger».

Agder fylkeskommune oversendte høringsuttalelse den 31. januar 2020.

Der informeres det om følgende vedtak fra fylkesutvalget 28. januar 2020:

«Agder fylkeskommune mener ikke at samfunnsnyttene ved økt produksjon av fornybar energi veier opp for de økte negative konsekvenser i forhold til synlighet/landskap, skyggekast og fugl, og anbefaler ikke at konsesjonen endres som omsøkt for Skorveheia vindkraftverk.

Saken fremlegges som referatsaker til hovedutvalg for næring, klima og miljø.

Dersom NVE finner å kunne godkjenne endringer i konsesjonen, mener Agder fylkeskommune at følgende vilkår må legges til grunn:

- *Grenseverdier for støy må overholdes. Avbøtende tiltak må gjennomføres dersom det i etterkant viser seg at støyen overskrider grenseverdiene ved bebyggelse*
- *Dersom det av hensyn til sikkerheten for luftfarten må benyttes lysmarkering på turbinene, forutsettes det at det benyttes radarstyrt lys for å minske synligheten og den negative helsemessige påvirkningen*
- *For å ivareta hensynet til fugl, må det settes vilkår for godkjenning av MTA- og detaljplan i tråd med konklusjonen i fagrapport fra Ecofact (rapport 683)*
- *Forventet omfang av skyggekast fra turbinene må holdes innenfor gjeldende grenseverdier. Avbøtende tiltak (for eksempel periodevis nedstenging av turbiner) må gjennomføres om nødvendig*
- *Det må etableres min. 5 parkeringsplasser ved FV44 etter at anleggsarbeidet er ferdig*
- *Det må etableres overvåkingsprogram i tråd med notat fra Rådgivende Biologer AS for å sikre vannkvalitet, spesielt med tanke på nedstrøms settefiskanlegg*
- *Det må etableres prøvetakingsopplegg for anleggsperioden som angitt i notat fra Rådgivende Biologer AS*

Arbeidet med konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk startet i 2008. Fylkesutvalget mener det er uheldig at slike eldre konsesjoner ikke vurderes på nytt. Eldre konsesjoner bør ses i sammenheng med nye konsesjonssøknader som foreløpig er satt på vent eller som foreslås i fremtiden.

Fylkesutvalget mener i tillegg at skattesystemet for vindkraft må endres slik at en større del av verdiskapingen kommer vertskommunene og regionene til gode. Fylkesutvalget mener at uberørt natur skal bevares og at motstanden lokalt må lyttes til, derfor ber Agder fylkeskommune staten om å legge til rette for at Norge tar en posisjon i forhold til utvikling av flytende havvind.»

Fylkesrådmannen i Agder stiller i samme uttalelse fra 31. januar 2020, spørsmål ved om en 12 år gammel konsekvensutredning holder. Eller om det er kommet frem ny kunnskap som gjør at hele konsesjonen burde vært behandlet på nytt.

Til slutt konkluderer Fylkesrådmannen med at det er hensiktsmessig å utnytte gitt konsesjon best mulig, men at det spesielt med tanke på synlighet/landskap, skyggekast og fugl stilles krav om etterundersøkelser.

Fylkesmannen i Agder (FM) mener i sin høringsuttalelse fra 31. januar 2020 at konsekvensutredningene som ble lagt til grunn for konsesjonen er mangelfulle, og delvis utdatert. Særlig gjelder dette for temaet naturmiljø og problemstillinger knyttet til fugl og fugletrekk. De mener utredningene ikke oppfyller det nødvendige kunnskapsgrunnlaget, og at det er behov for en ny helhetlig konsekvensutredning. De mener også at utredningene er mangelfulle siden det søkes om økt installert effekt, og dermed større turbiner. Videre er FM bekymret for samlet belastning på rovfugltrekket i området, og da særlig hubro. De mener NVE må sette krav om ytterligere avbøtende tiltak for å minimere de uheldige følgene for rovfugltrekket, også med tanke på en eventuell økt turbinstørrelse. FM peker videre på at det er gjennomført telling av rovfugltrekket etter at MTA og detaljplan ble utarbeidet, og er derfor usikre på om disse tellingene vil ligge som en del av NVEs beslutningsgrunnlag.

FM mener det er klart uheldig at økt turbinhøyde vil gjøre Skorveheia vindkraftverk mer synlig fra Flekkefjord landskapsvernområde, da dette vil påvirke verneverdiene negativt. De mener den samlede belastningen på verneverdiene øker med økt turbinhøyde.

FM bemerker at kranoppstillingsplasser for hovedalternativet ikke er detaljprosjektert, og at endelig arealbehov og fotavtrykk kan avvike noe fra detaljplanen. De kan ikke se at det foreligger relevant dokumentasjon for at hovedalternativet ikke vil medføre større krav til «veianleggets bredde, kurvaturer og stigningsgrad» enn 0-alternativet, til tross for økt turbinstørrelse».

Om andre forhold skriver FM følgende:

- Utslipp til vann og miljø. Retningslinjene for å hindre utslipp til vann og miljø er mangelfullt og veldig overordnet beskrevet i MTA. Her må tiltakshaver beskrive konkret hvilke tiltak som skal gjennomføres. Dette gjøres rede for i detalj. Se uttalelsen for disse detaljene.
- For fysiske tiltak i vassdrag må egen tillatelse innhentes fra fylkeskommunen. Eventuelle utfyllinger i vassdrag kan også kreve egen tillatelse fra Fylkesmannen.
- Produksjons- og drikkevann. Utbyggingsområdet berører nedslagsfelt for drikkevann, settefiskanlegg og oppdrettsanlegg. Tiltakshaver må sikre at vannkvaliteten ikke påvirkes av anleggsvirksomhet eller drift.
- Veier. Ved bruk av asfaltgranulat er det viktig at det ikke benyttes gammel asfalt produsert før 1970. Gammel asfalt kan inneholde tjære/PAH som klassifiseres som farlig avfall. Eventuell mellomlagring av asfaltgranulat må sikres mot avrenning til vassdrag.
- Kranoppstillingsplasser og fundamentområder. Boreslam er næringsavfall og kan inneholde farlige stoffer. Dette må leveres til godkjent avfallsmottak.
- Massetak og deponi. Etablering av massetak med knuseverk er mangelfullt beskrevet. Midlertidige knuseverk er omfattet av forurensningsforskriften § 30 og er meldepliktige til Fylkesmannen. Det må kun benyttes rene masser i massetak og det må vurderes tiltak for å unngå partikkelavrenning til vassdrag. Det forventes at MTA inneholder beskrivelse av plan for tilbakeføring av massetak og deponi. Ifølge planen vil de delene av massetaket som ikke har permanent arealbruk tilbakeføres etter anleggsperioden. Det er ikke beskrevet hva de skal tilbakeføres til. Dette må presiseres for å sikre landskapshensyn og etterprøvnbarhet.
- Midlertidig lagringsareal for trestolper. Ved mellomlagring av kreosotstolper skal tilførsel av vann til stolpene hindres så langt det lar seg gjøre, for eksempel ved å dekke til stolpene med presenning. Dette er særlig viktig i perioder med mye nedbør og i tilfeller som her når mellomlageret er plassert i nærheten av vann og vassdrag.
- Støy. Det bør utarbeides prognoser som sier noe om støypåvirkning i anleggsfasen, jf. kap. 4 i M-128/2014, veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2016). Det bør også vises til støykravene i forurensningsforskriftens kap. 30 om forurensninger fra

produksjon av pukk, grus, sand og singel som gjelder for etablering av pukkverk/knuseverk. For øvrig er det kommunen som nå er myndighet for støy fra vindturbiner etter forurensningsloven (fra 01.01.2020).

Fylkesmannen konkluderer med at miljøkostnadene i prosjektet er underestimert, og at konfliktgrad basert på oppdatert kunnskapsgrunnlag må kunne betegnes som svært høy.

Agder Energi Nett (AEN) presiserte i sin høringsuttalelse fra 15. januar 2020 at de eier regionalnettet som Skorveheia vindkraftverk er planlagt tilknyttet, og at de som netteier derfor må svare for om det er kapasitet til 45 MW i det eksisterende nettet. Videre skriver AEN at det er nå reservert 36 MW, og at reservering opp til 45 MW forutsetter gyldig konsesjon. Videre påpeker de at det foreligger avtale mellom Norsk Vind og AEN om at Norsk Vind skal bygge, eie og drifte Midfjellse koblingsstasjon. Partene vil inngå drifts- og koblingsavtale.

Statnett SF informerer i sin høringsuttalelse fra 17. januar 2020 om at de har vært i kontakt med Agder Energi Nett, og anser at det er driftsmessig forsvarlig å knytte 45 MW produksjon til transmisjonsnettet i Skorveheia. Dette forutsetter at Finså kraftverk blir tilknyttet Ertsmyra transformatorstasjon.

Statnett minner også om at det er Agder Energi Nett som tildeler kapasitet i regionalnettet som Skorveheia vindkraftverk er planlagt tilknyttet, og at det er de som vurderer om vindkrafttøren oppfyller eventuelle vilkår for å få tildelt nettkapasitet.

Forsvarsbygg har i sin høringsuttalelse fra 13. januar 2020 opplyst om at alle vindturbinene i Skorveheia vindkraftverk er merkepliktige og må hindermerkes av hensyn til flysikkerheten. Det gjøres videre rede for hvordan korrekt merking av vindturbinene skal være. Se uttalelse for detaljer.

Norges televisjon AS (NTV) har i sin høringsuttalelse fra 17. januar 2020 gitt sine synspunkter på Skorveheia vindkraftverks påvirkning på det digitale bakkenettet for kringkasting.

NTV skriver at selv om det er middels til liten sannsynlighet for at vindkraftverket vil skape interferens i området er konsekvensene store for den eller de som eventuelt skulle miste TV-signal. NTV krever derfor at konsesjonær gjennomfører målinger i felt før, under og etter bygging, slik at risikoen for interferens kan håndteres hensiktsmessig. Målingene skal ifølge NTV gjennomføres av Norkring og bekostes av konsesjonær.

Videre skriver NTV at det er plassering og dimensjoner på vindturbinene som er avgjørende for anleggets potensiale til å skape interferens, og at det er viktig at NTV informeres om dette endres. NTV mener også at når omsøkt endring av turbinstørrelse ikke defineres som konsesjonspliktig, fremstår det som en omgåelse av regelverket.

Om avbøtende tiltak for abonnenter som opplever forstyrrelser i det digitale bakkenettet skriver NTV de kun kan akseptere overgang til annen plattform i helt spesielle tilfeller, og da må konsesjonær påregne å yte erstatning til NTV og NTVs kunder.

NTV gjør oppmerksom på at er RiksTV/NTV selv som må holde dialogen med sine kunder og NRKs brukere av det digitale bakkenettet for TV. De mener det er ødeleggende for konkurransen i TV-markedet at konsesjonær tar direkte kontakt med sluttbrukere, og forteller at deres TV-signaler fra bakkenettet kan bli forstyrret av vindturbinene. Dette mener de i seg selv er nok til å skade RiksTVs konkurransekraft i markedet.

Til slutt i uttalelsen skriver NTV at de savner et vilkår om beskyttelse av TV-signaler i konsesjonen, og anmoder om at det rettes opp.

Beboere på Midtfjellse (BM) v/Jan Ole Sæløen ga sin høringsuttalelse 15. januar 2020, og anmoder NVE om å avslå søknad om økt installert effekt og avvise foreliggende MTA. BM er opptatt av støy, lysforurensning, skyggekast og andre visuelle forstyrrelser, og er bekymret for at dette vil forstyrre beboerne. BM hevder også at det er flere innbyggere som har sitt drikkevann fra vannveiene i anleggsområdets nedslagsfelt enn konsekvensutredningen angir.

Videre skriver BM at bryterstasjonen på Midtfjellse som er beskrevet i MTA er større enn det beboerne på Midtfjellse ble forespeilet muntlig av konsesjonær i et møte i august 2019. Dersom MTA godkjennes ber beboerne på Midtfjellse om at bryteranlegget blir trukket lenger opp i lia.

I sin høringsuttalelse forklarer BM at beboerne ved Midtfjellse ikke har mottatt informasjon om vindkraftverket fra konsesjonær, eller fått muligheten til å uttale seg. Både opprinnelig konsesjonssøknad fra 2008 og endringssøknad fra 2019 nevnes. Dette mener BM bryter med energiloven kap. 2.1 og forvaltningsloven kap 4.

Til slutt bestrider BM at de de framlagte konsekvensanalyser, viser den hele og fulle miljøbelastningen for beboere på Midtfjellse og Fjellse.

Rauli Velforening og Rauli Sør Velforening (RV) v/Frode Modalsli Tesaker ga sin uttalelse 16. januar 2020, og mener at NVE her må avvise både MTA, søknad om økt effekt og utsatt frist for idriftsettelse. De henviser til blant annet Direktoratet for Naturforvaltning sin vurdering om at det ikke bør gis konsesjon til Skorveheia vindkraftverk fordi vindkraftverket vil gi for store negative virkninger.

RV mener at visualiseringene konsesjonær har utført for synlighet er feil, og gjør i detalj rede for dette. På bakgrunn av dette mener RV at forutsetningene for konsesjonen er feil. Se uttalelse for nærmere detaljer.

Videre viser RV til at planområdet hadde for høyt konfliktnivå til å være en del av Nasjonal ramme for vindkraft, og mener det viser at begge søknader og MTA må avslås. RV er bekymret over at gamle konsekvensutredninger legges til grunn for konsesjonen, når kunnskap og erfaringer fra 2019 ga motsatt resultat. RV mener derfor at NVEs vurdering om at de samlede fordelene ved etablering av Skorveheia vindkraftverk er større enn ulempene, derfor faller på sin egen urimelighet.

Flekkefjord og Oplands Turistforening (FOT) oversendte sin høringsuttalelse 15. januar 2020.

Først viser FOT til «Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder (FOR-2014-07-15-980)», og skriver at vindturbiner med en totalhøyde på 150 meter og høyere er underlagt krav om merking med høyintensitet hinderlys.

Videre er FOT opptatt av at konsekvenser for landskap og friluftsliv ikke er kartlagt godt nok, både når det gjelder synlighet og støy. Her ønskes det tilleggsutredninger, og de kommer med konkrete forslag på hva. De er også uenige i konsekvensgrad for gitte steder. Se uttalelse for detaljer. På bakgrunn av dette mener FOT at søknaden må avslås.

FOT mener at de omsøkte konsesjonsendringene er uforenelige med verneverdiene i Flekkefjord landskapsvernområde. Det pekes på kartleggingen «Viktige og svært viktige regionale friluftslivsområder i Vest-Agder» fra 2013. Ifølge FOT berører Skorveheia vindkraftverk svært viktige regionale friluftslivsverdier.

Til slutt viser FOT til Ecofacts observasjon av blant annet hubro, og mener at vurderingen av de samlede virkningene for landskap og landskapsøkologi er utilstrekkelig belyst i sammenheng med søknad om konsesjonsendringer, og ikke i tråd med utredningsprogrammet.

Forum for natur og friluftsliv – Agder (FNF) har i sin høringsuttalelse av 17. januar 2020 følgende sammendrag:

«FNF Agder mener at MTA for Skorveheia vindkraftverk som nå er på høring innebærer så store endringer (økningen i turbinenes høyde og spennet på rotorbladenes diameter) i forhold til den tidligere gitte konsesjonen at det må settes krav om ny konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. Dette på bakgrunn av den samlede belastningen tiltaket vil ha på friluftslivsverdiene som finnes i området, nærheten til Flekkefjord landskapsvernområde og viktige rovfugltrekk.

Samtidig mener FNF Agder generelt at gitte konsesjoner på vindkraftverk med høyt konfliktnivå bør vurderes på nytt. Vi viser til Miljødirektoratet og Riksantikvaren sin tematisk konfliktvurdering for Skorveheia vindkraftverk fra 2009 hvor konfliktgraden er summert for flere temaer og er satt til kategori D-E (stor til svært stor konflikt), på bakgrunn av det viktige rovfugltrekket på høsten, friluftsliv og nærhet til Flekkefjord landskapsvernområde og visuelle virkinger for den ytre delen. Tematiske konfliktvurderinger må tillegges betydelig større vekt og benyttes som en ressurseffektiv grovsortering av gode og dårlige prosjekter, og med det høye konfliktnivået Skorveheia vindkraftverk har med hensyn til natur- og friluftslivsverdier i området, varsles det om at eventuelle vedtak i tråd med de planer det høres på må regnes med å bli påklaget.»

La Naturen Leve (LNL) har i sin uttalelse fra 8. januar 2020 lagt vekt på hensynene til biologisk mangfold og fugleliv, synlighet og landskapspåvirkning, samt friluftsliv og ferdsel.

De mener det det må utføres en ny konsekvensutredning, og begrunner det med økt turbinstørrelse, mangler i utredningene, ny kunnskap om konsekvenser av vindkraft og konflikt med rovfugltrekket. I tillegg til rovfugltrekket pekes det også på at planområdet sannsynligvis inngår i hubroterritorier.

LNL skriver også at det fra nøytrale forskningsmiljøer og Miljødirektoratet er avdekt at NVE lenge har vektlagt miljø- og naturverdier lavt i sin konsesjonsbehandling. Dette mener LNL ikke kan fortsette.

I tillegg mener LNL at MTA ikke tar hensyn til Skorveheia vindkraftverks konsekvenser for visuelle inntrykk, påvirkning av naturmangfold og verneområdet til Flekkefjord landskapsvernområde, både alene og sammen med andre vindkraftverk i regionen. De viser til naturmangfoldloven §§ 8-10. LNL skriver også at radarstyrt lysmerking nevnes som et avbøtende tiltak. Det mener de «er irrelevant, dels fordi en Avinorgodkjenning er usikker og dels fordi slik lysmerking så vidt vites ikke anvendes på andre vindkraftverk i Norge».

Motvind Sørvest (MS) innleder sitt høringsbrev fra 31. januar 2020 med å mene at høringen må gjennomføres på nytt. Dette fordi de mener at det ikke er klart hva NVE ønsker høringsinnspill på.

Videre mener MS at det må gjennomføres en full konsekvensutredning for omsøkt endring av turbinstørrelse. Dette begrunnes det med at økt turbinstørrelse er mer enn 10 MW, og at konsekvensene av økningen må vurderes opp mot ingen utbygging. Videre mener MS at tiltakets påvirkning på et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for, og mener at «den klattvise vurderingen» av konsekvenser strider mot denne. Den omsøkte økningen i turbinstørrelse vil, ifølge MS, mer enn fordoble sveipearealet. Det vises også til to EU-direktiver om konsekvensutredninger. Se uttalelse for detaljer.

MS lister videre opp temaer de mener ikke er omtalt i søknaden og MTA- og detaljplan. Blant annet turbinenes dimensjoner og konsekvenser for reiseliv og annen næringsvirksomhet. Se uttalelse for utfyllende liste.

MS mener det ikke kan drives anleggsvirksomhet i området fra 1. februar til 31. juli hvert år, fordi det er registrert hekkende hubro i området. Her vises det til krav satt av NVE for Tysvær Vindkraftverk.

MS peker også på flere meldinger/uttalelser/brev fra både Regjeringen, Stortinget og NVE som de mener bør føre til at både søknaden om konsesjonsendringer og utsatt frist for idriftsettelse bør avslås.

Til slutt mener MS at MTA ikke kan godkjennes før nye støyanalyser, for turbinene som faktisk skal brukes, er gjort og sendt på høring. Dette gjelder også for skyggekast og synlighet.

Naturvernforbundet i Agder (NF) innleder sin høringsuttalelse fra 17. januar 2020 med å peke på sin høringsuttalelse fra konsesjonsprosessen for Skorveheia vindkraftverk, og hva som ble omhandlet der. De mener de samfunnsmessige negative sidene ved vindkraftverket vil være vesentlig større enn nytten, og at «alle de politiske partiene i Flekkefjord, styret i LVO Flekkefjord mfl.» beklager og vil motsette seg realiseringen av vindkraftverket. Videre skriver de at det i konsesjonsøknaden ble slått fast at vindturbiner på 2-3 MW ville være mest aktuelt for Skorveheia vindkraftverk. Turbiner på 4,5 MW ble vurdert av Norsk Vind, men ikke valgt på grunn av «visuelle årsaker, høy(stor) støy, skyggekast, samt store utfordringer for infrastruktur for store turbiner».

NF mener det må gjennomføres en ny konsesjonsbehandling med konsekvensutredning. Dette begrunnes blant annet med mangelfulle utredninger av økt turbinstørrelse, både for visuelle virkninger, rovfugltrekk, hubro og spurvefugl. Det pekes også på naturmangfoldlovens § 10, økosystemtilnærming og samlet belastning.

For Flekkefjord landskapsvernområde mener NF at de visuelle virkningene av både bygging av vindkraftverket og økt turbinstørrelse vil være svært uheldig. De mener også at det er gitt feil informasjon om synlighet i landskapsvernområdet, og har konkrete eksempler på dette. Se uttalelsen for detaljer.

Til slutt i uttalelsen sin er NF bekymret for påvirkning på hjortevilt, insekter, flaggermus, myr, kystlynghei og klokkesøte. De mener det foreligger mangler for alle disse temaene i både konsekvensutredninger og MTA.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) bemerker i sin høringsuttalelse fra 16. januar 2020 at konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk er gitt på feilaktig grunnlag, der kunnskapsgrunnlaget ikke imøtekommer kravene i naturmangfoldloven. Det vises til lovens §§ 8 og 9. NOF kommer med konkrete eksempler på dette. Se uttalelse for detaljer.

Videre er NOF bekymret for arten hubro, herunder hekkelokalitet, jaktområder, hjemmeområder og kollisjonsfare. De påpeker også at planområdet inngår i et hekketerritorium for musvåk og hønsehauk, og trolig for havørn. Videre forklares det at vadertrekket og spurve-/trostetrekket i stor grad foregår om natten, og derfor vanskelig lar seg kartlegge.

Videre er NOF bekymret for både hekking og trekk for en rekke konkrete fuglearter, inkludert hubro, og samlet belastning for disse. Det vises til to datoer lokale ornitologer har vært til stede på Skorveheia, og registrerte hhv 91 og 78 rovfugler. Det savnes konkrete planer for hvilke tiltak som er aktuelle dersom bestemte turbiner, uheldige turbinplasseringer eller perioder på året viser seg som spesielt farlige for fugl.

Om økt turbinstørrelse mener NOF at økt rotordiameter vil medføre et større luftareal der det er risiko for kollisjoner for fugl, og dermed større dødelighet. De mener også at det er sannsynlig at økt synlighet vil kunne øke unnvikelsesatferd.

NOF mener det har gått for lang tid siden konsekvensutredningene ble gjennomført og konsesjonen ble gitt, til at det kan gis ny utsatt frist for idriftsettelse. Videre mener NOF at konsesjonen bør trekkes tilbake, fordi den bygger på over ti år gamle konsekvensutredninger som neppe hadde vært godkjent i dag. NOF mener også at MTA og detaljplan ikke skal godkjennes.

Norsk Ornitologisk Forening Lister Lokallags (NOFL) stiller seg bak uttalelsen fra NOF sentralt, men er ellers i sin høringsuttalelse fra 17. januar 2020 bekymret for rovfugltrekket i området. De mener konsesjonen her baserer seg på en konsekvensutredning med betydelige feil og mangler. Dette begrunnes

blant annet med at konsekvensutredningen kun er basert på en dag i felt og tellinger gjennomført på Mønstremyr. NOFL viser her til Bernkonvesjonen. Se uttalelse for detaljer.

NOFL skriver at de har svekket tillit til Ecofact som nøytral aktør, og at de opplever rapporten deres som et bestillingsverk fra Norsk Vind. Tellemanskaper har gjort forsøk på å delta på tellinger, uten å få kontakt eller møtt representanter fra Ecofact i felt. NOFL etterlyser videre en endelig rapport på tellinger gjennomført av Ecofact i 2019.

Videre er NOFL bekymret for kollisjonsfaren for rovfugl, og samlet belastning for andre vindkraftverk i områdene rundt Skorveheia. De mener økt turbinstørrelse vi gjøre dette verre, og at disse utfordringene er for lite kartlagt i Norge.

NOFL nevner også at det er registrert hekkeplass for både smålom og hubro i Skorveheia, og hevder begge artene trolig vil utgå fra området dersom det blir utbygget. NOFL ser det som svært beklagelig at forvaltningsmyndighetene ikke tar hensyn til arter som trenger beskyttelse for å overleve i norsk natur.

Mot slutten bemerker NOFL at trekk av andre arter enn rovfugler nesten ikke er omtalt. De mener det for flere arter kan være snakk om betydelige andeler av de nasjonale bestandene, og at vi ikke vet noe om trekk på nattetid.

NOFL konkluderer med at de på det sterkeste fraråder at det gis tillatelse til utbygging/endring av Skorveheia vindkraftverk. Dette begrunnes i konklusjonen med svært store konsekvenser for Norges viktigste rovfugltrekk, feil og mangler i utredninger, samt forsterkede negative konsekvenser ved omsøkt økning av turbinstørrelse.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder (VORF) mener i sin høringsuttalelse fra 13. januar 2020 at det er helt uakseptabelt å tillate økt størrelse for turbinene. De er bekymret for samlet belastning for heiene i området. Videre hevder VORF at konsesjonær har oppgitt feil informasjon i forhold til synlighet, og kommer med konkrete eksempler på dette. De skriver også at nullalternativet heller ikke kan tillates fordi «det fremkommer klart at forutsetningene i konsesjonen ikke oppfylles».

VORF kaller opprettelsen av internkontrollsystem av miljømessige forhold en fattig trøst. De er bekymret for konsekvenser for rovfugl, at overvåking ikke har noen hensikt fordi skaden allerede da har skjedd. De er også bekymret for samlet belastning av flere vindkraftverk, og mener rovfugltrekket burde spares for ytterligere utbygging. De fraråder at Skorveheia vindkraftverk får dispensasjon fra plan- og bygningsloven.

VORF påpeker at utbygging av Skorveheia vindkraftverk vil kreve tillatelse etter kulturminneloven § 8, fordi et gammelt grensegjerde ved Snoreknuten må krysses. Dette mener VORF forringer kulturminneverdien totalt. De viser også til forurensningsloven, og mener konsesjonær trenger tillatelse for planlagt kryssing av vann. VORF anmoder på det sterkeste at slik tillatelse ikke gis. I tillegg skriver de at konsesjonær trenger særskilt tillatelse ved berøring av vassdrag.

VORF etterlyser rapport om virkningene for fugl, og mener det er saksbehandlingsfeil at denne høringen gjennomføres før en av de viktigste rapportene om rovfugltrekk er lagt frem.

Til slutt mener VORF at bygging av Skorveheia vindkraftverk i sterk grad vil forringe naturopplevelsene og verneverdien i Flekkefjord landskapsvernområde. Derfor anbefaler de på det sterkeste at det ikke gis noen ny og utvidet konsesjon.

Arnfred Hogstad skriver i sin høringsuttalelse fra 17. januar 2020 at den omsøkte økningen i turbinhøyde vil føre til økt synlighet fra hans eiendom, og at dette vil ha negativ innflytelse på

eiendommens markedsverdi. Livskvalitet og rekreasjon ved opphold på eiendommen vil også forringes. Videre uttrykker Hogstad bekymring for økt nivå av støy, både hørbar lyd og infralyd. Hogstad ber NVE om å ikke tillate den omsøkte endringen for turbinstørrelse. Til slutt uttrykker Hogstad skuffelse over det han mener er feilaktig informasjon fra Norsk Vind om vindturbinenes synlighet fra hans eiendom.

Martin Løvland har i sin høringsuttalelse fra 16. januar 2020 fokus på synlighet av Skorveheia vindkraftverk i Flekkefjord landskapsvernområde. Ifølge Løvland inneholder både konsesjonsøknaden fra 2008 og MTA og detaljplanen flere feil på dette området. Løvland lister opp flere eksempler han mener er feil. Se uttalelsen for detaljer. Videre mener Løvland at feil informasjon om synlighet, fører til feil vurdering av konsekvens i konsekvensutredningene.

Alt det overnevnte mener Løvland strider mot NVEs forutsetninger for konsesjon mht synlighet i Flekkefjord landskapsvernområde. Derfor bes NVE om ikke å tillate den omsøkte økningen i turbinhøyde, samt trekke tilbake konsesjonen for nullalternativet.

Dagfinn Norang innleder sin høringsuttalelse fra 31. januar 2020 med å stille seg kritisk til rovfugltellingene og visualiseringene av vindkraftverket, og viser til andre høringsuttalelser som omhandler disse temaene.

Hovedbudskapet i Norangs uttalelse er at utbyggers støyberegninger ikke er til å stole på, og det pekes på konkrete eksempler Norang mener underbygger dette. Se uttalelse for detaljer. Ifølge Nordang bryter utbyggingsplanene folkehelseloven. Han krever at nye støyberegninger utføres før godkjenning av detaljplan og MTA gis, og at rapporten fra støyberegningene må være tilgjengelig på norsk.

Norang refererer i sin uttalelse til en vedlagt klage på Lista Vindkraftverk. NVE kan ikke se å ha mottatt dette vedlegget.

Hallgeir Olsen er grunneier til to av naboeiendommene, og stiller seg i sin høringsuttalelse fra 16. januar 2020 uforstående til at det kan bygges et vindkraftverk så nært Flekkefjord landskapsvernområde. Olsen påpeker at store deler av landskapsvernområdet vil bli både visuelt og lydmessig forurenset, og at vindkraftverkets naturinngrep vil være synlig fra området for all fremtid.

Olsen mener at den omsøkte økningen i turbinhøyde vil føre til økte ulemper og reduksjon av verdi for hans eiendom. Eiendommen ligger ifølge Olsen cirka en kilometer fra nærmeste turbin.

Til slutt mener Olsen at konsesjon for vindkraftverket ble gitt på bakgrunn av dokumenter utarbeidet av konsesjonær, og dens samarbeidspartnere. Olsen reagerer på tette bånd mellom konsesjonær og konsulenter, og savner kvalitetssikring av disse dokumentene. Olsen mener rapporten som omhandler synlighet for de kystnære områdene inneholder grove feil. Han ser det som betenkelig at man finner feil i en synlighetsrapport som er gjennomgått av NVE og OED, og viser til Martin Løvlands uttalelse. At en rapport som ifølge Olsen inneholder feil legges til grunn for både MTA og opprinnelig konsesjon mener Olsen både må føre til at søknaden avslås, og at konsesjonen trekkes tilbake.

Asbjørn Ørslund mener i sin høringsuttalelse fra 1. desember 2019 at støyberegningene gjort for Skorveheia vindkraftverk ikke gir et reelt bilde av det faktiske støynivået. Ørslund stiller spørsmål om problematikk rundt mikroplast fra turbinbladene er behandlet i konsekvensutredningen. Det settes også spørsmålstegn ved hvem som har ansvaret for tilbakeføring av vindkraftverket ved endt levetid.

Videre mener Ørslund at konsekvensutredningene er for gamle, og stiller seg kritisk til om de er nøytrale og grundige nok. Ørslund påpeker til slutt at vindkraftverket planlegges bygget i et område fritt for industri, men at vindkraftverket for alltid vil endre området til et industriområde.

Anne Brith Ørslund har sendt inn uttalelse sammen med Asbjørn Ørslund, og henviser i sin høringsuttalelse fra 1. desember 2019 til Lov om rettshøve mellom grannar (grannelova), § 6. Ørslund skriver at det ikke er mottatt varsel om Skorveheia vindkraftverk, og mener dette er et brudd på grannelova.

Videre mener Ørslund at konsekvensene av Skorveheia vindkraftverk er for dårlig utredet, og at konsekvensutredningen ikke gir grunnlag for å si noe om påvirkning på biologisk mangfold. Det vises til forskrift for konsekvensutredninger, § 21. Partikler fra vindturbinbladene nevnes spesielt.

Til slutt nevner Ørslund plan- og bygningsloven, kulturminneloven og forurensningsloven som eksempler på lover og forskrifter som ikke har blitt fulgt av Skorveheia vindkraftverk. Hun omtaler derfor henvendelsen sin som en klage på konsesjonæren.

Astri Østrem skriver i en høringsuttalelse fra 8. januar 2020 at hun er bekymret for både hørbar støy og infralyd fra vindkraftverket, og at støyen vil forringe tilværelsen på Kvanvik.

Eirik Ørslund peker i sin høringsuttalelse fra 1. desember 2019 på at områdene som grenser til Skorveheia vindkraftverk er definert som LNF-områder, noe som har pålagt grunneierne restriksjoner for bruk av arealene. Derfor mener Ørslund det er uhørt å bygge vindkraftverket.

Videre mener Ørslund at ulempene ved utbygging er større enn fordelene, og at vindkraftverket ikke vil gi varige arbeidsplasser for Flekkefjords befolkning. Til slutt settes det spørsmålstegn ved hvem som har ansvaret for tilbakeføring av vindkraftverket ved endt levetid.

Torkel Ørslund ga høringsuttalelse 1. desember 2019 og er grunneier for en av Skorveheia vindkraftverks nabotomter. Ørslund forklarer at området tidligere har vært LNF-område, og beskriver det som helt unikt når det gjelder naturmangfold. Det er flaggermus der, og det kan observeres rovfugler, rugder og bekkasiner som trekker. Å bygge vindkraftverk i området vil være å ødelegge hele LNF-området, og det blir aldri som det er i dag.

Ørslund kommenterer også at han aldri har mottatt nabovarsel.